

STAP OP DE FIETS MET

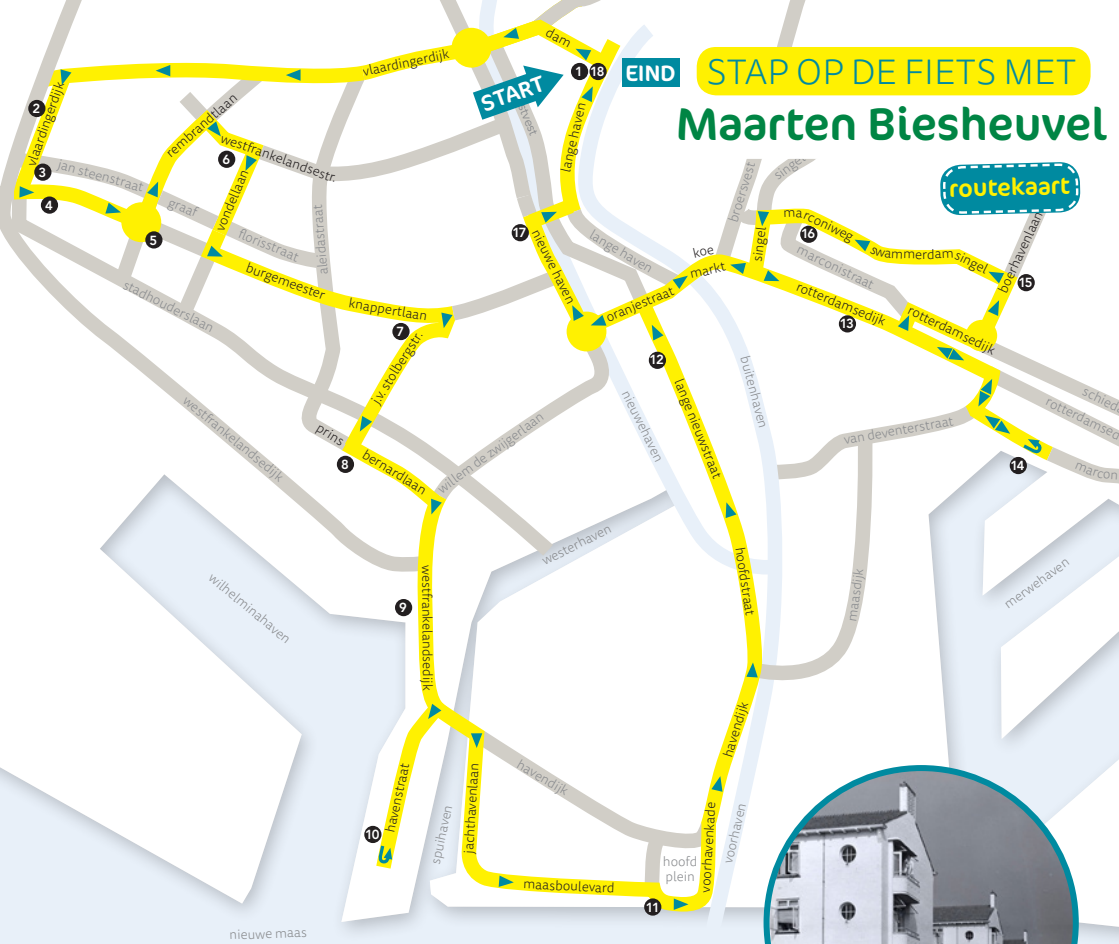
Maarten Biesheuvel

Een fietstocht langs plaatsen die een rol spelen
in leven en werk van een Schiedamse jongen

STAP OP DE FIETS MET Maarten Biesheuvel

routekaart

Vlaardingerdijk 343,
Maartens geboortehuis.
Foto gemaakt in 2019.

2

De 'witte huizen'
in de Slachthuisbuurt,
op nummer 126 van de
Burgemeester van Haarenlaan woont de
familie Biesheuvel vanaf 1949.

3

Achterkant Groen
van Prinsterschool
aan de Singel 24. Lagere
school van Maarten eerste drie
klassen.

16

BEGIN VAN DE FIETSTOCHT

1 KORENBEURS BIBLIOTHEEK

Lange Haven 145

2 GEBOORTEHUIS MAARTEN

Vlaardingerdijk 343b

Dit is het geboortehuis van Maarten. Op de gezinskaart staat 343b, wat betekent dat het gezin boven woonde. In de verhalen 'Dekking' (In de bovenkooi) en 'De pornografie' (De verpletterende werkelijkheid) wordt het huis getroffen door een Engelse bom, bedoeld voor Wilton-Fijenoord. In het eerste geval wordt zusje Ada en in het tweede Maarten zelf op spectaculaire wijze van een wisse dood gered. Het waarheidsgehalte is twijfelachtig; er is in 1943 wel degelijk een bom gevallen, maar – zoals nu nog steeds te zien is – enkele huizen verderop, op nummer 337. De Biesheuvels waren door de bominslag wel genoodzaakt te verhuizen. Ze trokken naar het Van 't Hoffplein, dat we later aandoen.

3 UITZICHT VOORMALIGE SLACHTHUISBUURT

Driesprong Vlaardingerdijk, Van Haarenlaan, Jan Steenstraat

Recht voor ons stonden de 'witte huizen' die Maarten vaak in zijn Schiedamse verhalen noemt. Het gaat om een nieuwbouwwijkje waarvan de bouw vrijwel meteen na de oorlog is begonnen. In 1948 betreft het gezin de flat aan de Van Haarenlaan 225, vrijwel recht tegenover hun vroegere huis aan de Vlaardingerdijk. Met het nodige gevoel voor overdrijving komt Maarten tot de volgende omschrijving:

"...de meest riante arbeidershuizen die er na de oorlog in Schiedam zijn gebouwd: ze bestonden uit zes behoorlijk ruime kamers, een keuken en een douchecel, benevens een kelder die zo groot

was dat men er met gemak twee Amerikaanse automobielen uit de populaire middenklasse in had kwijt gekund. De huizen maakten in 1949 slechts f 48.56, - schrijve acht en veertig gulden en zes en vijftig cent - per maand." (Port Churchill)

Links, op het huidige industrieterrein, lag in Maartens jeugd het Sterrebos, dat doorliep tot de Maasoever, die de Maaskant werd genoemd. Het was een geliefd recreatiegebied. Maarten trok er vaak naartoe om naar de schepen te kijken. Het Sterrebos viel ten prooi aan de gestage groei van de werf Wilton-Fijenoord, de werkgever van Maartens vader. Op een van die harmonieuze en intieme zondagen uit zijn jeugd mag Maarten onder leiding van zijn vader de werf van Wilton bekijken. Staande onder de kiel van de 'Nieuw Amsterdam' in het dok heeft hij een groot geluksgevoel. (Schip in dok)

De nieuwbouw in de Slachthuisbuurt. Met rechtsboven de Vlaardingerdijk en het gat dat in de bebouwing ontstond door het bombardement op 14 april 1943. Hierdoor verhuisde de familie naar het Van 't Hoffplein.

4 WOONHUIS EVA

Burgemeester Knappertlaan 265 b

Aan de vooravond van zijn examenjaar op het Stedelijk Gymnasium informeert hij bij de zusjes Sonja en Eva Gütlich naar de gang van zaken op die school. Maarten en Eva zullen zo'n 60 jaar bij elkaar blijven.

5 BOEKHANDEL ROOBBOL

Rubensplein 16 (voorheen 22)

Hier was boekhandel Roodbol gevestigd. Met het hele gezin op weg naar de kerk ziet Maarten in de etalage het blad 'Modellen en landschappen voor kunstenaars', waarin pornografische foto's van zijn vriendje Marinus en hem zijn opgenomen. Als echte provincialen zijn de jongens tijdens een illegaal uitstapje naar Amsterdam in de val van een fotograaf gelopen. Maarten vindt het blad enkele dagen later in de tas van zijn vader. Erover praten doen ze niet. *(De pornografie)*

6 DR. J. TH. DE VISSERSCHOOL

Westfrankelandsestraat 152

Van 1948 tot 1951 was dit de Lagere School (tegenwoordig Basisschool) van Maarten. Hij volgde er de laatste drie leerjaren.

7 JULIANAKERK

Burgemeester Knappertlaan

Hier ging de familie Biesheuvel ter kerke en werd Maarten in 1939 gedoopt. De kerk die plaats bood aan 1200 kerkgangers, genoot enige bekendheid door de kwaliteit en vooral de grootte van het orgel. In 1988 werd hij gesloopt. Enkele jaren later verrees op de vrijgekomen plek het appartementencomplex dat er nu staat.

Julianakerk aan de Burgemeester Knappertlaan op de hoek van de Juliana van Stolberglaan. De kerk van de familie Biesheuvel. Maarten wordt hier op zondag 11 juni 1939 gedoopt.

8 VOLKSPARK/STERREBOS

Het Volkspark en het oudere Sterrebos waren met elkaar verbonden. Schiedammers gingen er graag uit wandelen en dat niet alleen:

'...en toen ben ik met jouw heerlijk lichaam achterop naar het Sterrebos gefietst en daar hebben we langs de Maasoever nog tot halfdrie in de nacht zitten vrijen. Met één oog keek ik naar de schepen. Gedurende de tijd dat we daar hebben gezeten, heb ik veertien zeeschepen geteld, waarvan er slechts drie groter dan zesduizend ton waren. Nou, dat is me de mooiste Kerstnacht van mijn leven geweest. Astrid!' (Astrid Krikke)

Paviljoen "Sterrebosch" (1957)

9 *Wilhelminahaven/* *begin Westfranklandsedijk*

Dit is een van de weinige plekjes die nog een redelijke impressie geven van de Schiedamse waterkant in Maartens jeugd. De boomtoppen aan de overkant van het water zijn de laatste resten van het Sterrebos.

10 TANKER CLEANING *Halte watertaxi*

Van het bedrijf is op anderhalve aanlegsteiger na niets meer over. Tanker Cleaning was een classificeerdersbedrijf, wat inhield dat er ruimen, bunkers en ladingtanks gereinigd werden. Meestal ging het om tankers die zware oliën, teerproducten, vetten en dergelijke vervoerd hadden. Zwaar, ongezond en gevaarlijk werk. Voor de 17-jarige gymnasiast Maarten was het getuige het gelijknamige verhaal een infernale ervaring.

Luchtfoto: De N.V. Tankercleaning aan de Havenstraat.

11 PONT NAAR PERNIS *Het Hoofdplein*

Om te gaan logeren bij zijn schoolvriendjes, de zoontjes van dominee De Graaff uit Pernis, stapt 7-jarige Maarten hier op de pont. Vlak daarvoor ontlokt zijn stemming hem de volgende bespiegeling:

'Toen ik aan het water van de Maas stond trokken de wolken voor de zon weg. Het was in de richting van Rotterdam nog een beetje heilig. Echt een landschap voor Marquet. Maar ineens trok de zon zijn laaiende voren over het golvend water, hier en

daar zag je alleen een zwarte pijp boven de witte nevel uit. Ik zat in het gras dat alles met bewondering aan te kijken. Nooit meer heb ik de aanblik van de Maas op dié manier zo intens ondergaan. Het was de mooiste rivier die er kon bestaan.' (Avontuur)

12 STEDELIJK GYMNASIUM

Lange Nieuwstraat 183

Hier deed Maarten in 1959 eindexamen. Met de rector had hij de afspraak dat hij op zijn kerstrapport een 7,5 gemiddeld moest staan om te mogen blijven. Het werd een 6-, desondanks werd hij niet van school gestuurd: hij kon niet gemist worden omdat hij de hoofdrol in het eindtoneelstuk had. Hij slaagde overigens wel.

13 OOSTERKERK (AFGEBROKEN)

Rotterdamsedijk 289

Naast de Oosterkerk, die onderaan de dijk lag, ging Maarten naar de Kleuterschool. De kerk speelt ook nog een rol in zijn liefdesleven:

'...maar ze knikte niet eens in mijn richting, toen ik haar aandacht in de Oosterkerk probeerde te trekken. Ik was alleen voor háár naar die kerk, die aan de andere kant van de stad in de diepte beneden aan de Rotterdamse dijk lag en nog steeds ligt gegaan...' (Astrid Krikke)

14 MERWEHAVEN

'Slechts één uur in de week had ik geen tijd voor je. Dat was als wij met ons dertienen, de voorzitter van Jonathan met zijn twaalf volgelingen een duik gingen nemen in het water van de Merwedehaven tussen Rotterdam en Schiedam. Daar sprongen we van acht meter hoog in het met een dun laagje olie, bananenschillen en andere, niet zo snel te verwoorden rommel, bedekte Maaswater. Zeelui van over de hele wereld voegden zich bij ons en zo leerden we tegelijk wat Italiaans en nieuw Grieks erbij. We konden op de duur nog makkelijker Cervantes dan Caesar vertalen.' (Astrid Krikke)

Eenmaal verliest Maarten bij een sprong van een achterdek zijn brilletje. Onderweg naar huis ziet hij daardoor Astrid niet. Dat kost hem zijn verkering.

15 WOONHUIS *Van 't Hoffplein 3*

Hier woonde het gezin Biesheuvel van 1943 tot 1948. In 'Avontuur' beschrijft Biesheuvel een wandeling van dit huis naar het Hoofd.

16 GROEN VAN PRINSTERERSCHOOL

Singel 24

Dit is Maartens eerste Lagere school. Hij volgt er de eerste drie leerjaren van 1945 tot 1948. Het gebouw is afgebroken en vervangen door woningen met onderin een school, nu in gebruik als bibliotheek.

17 KNAPENVERENIGING JONATHAN

Nieuwe Haven 155

In 'Astrid Krikke' is Maarten voorzitter van deze gereformeerde Vereniging: 'Wij jongens zaten allemaal op het gymnasium en sommigen van ons konden al oud-Hebreeuws lezen. Mulo-scholieren of H.B.S.-ers werden geweerd en als ze toch lid werden omdat hun vader dominee of een veel geld aan de kerk verstreckende industrieel was, werden ze binnen een paar zittingen wel weggepest. Wat wij immers op zondag deden, kwam grotendeels neer op retorica, naakt worstelen, filosofie en een organisatie oprichten tot wering van nieuwe, vreemde invloeden in onze dierbare oude kerk.'

18 KORENBEURS *Lange Haven 145*

Einde fietstocht. In de Korenbeurs is sinds 2014 de Bibliotheek Schiedam gehuisvest. Binnen is een kast ingericht met de boeken van J.M.A. Biesheuvel. Het portret van de schrijver is gemaakt door fotografe Patricia Nauta.

EINDE VAN DE FIETSTOCHT

Oost, west, thuis best

Schrijver J.M.A. Biesheuvel wordt op 23 mei 1939 op de Vlaardingerdijk geboren. Tot zijn twintigste woont hij in Schiedam. In 1959 na zijn dienstitijd gaat hij studeren in Leiden en verhuist naar die stad. Daar woont Biesheuvel nog altijd. Sinds zijn debuut *In de bovenkooi* (1972) heeft Biesheuvel een omvangrijk oeuvre opgebouwd. Hij wordt gezien als een van de beste verhalenvertellers van het Nederlands taalgebied. In 2007 ontvangt hij de P.C. Hooftprijs.

Martie (zoals Maarten thuis werd genoemd) woonde in het uiterste westen en het uiterste oosten van Schiedam. Zijn geboortehuis lag in het westen vlakbij de werf van Wilton-Fijenoord, tijdens de bezettingsjaren meermaals doelwit van bommen van zowel de Engelsen als de Duitsers. Om aan het oorlogsgeweld te ontkomen verhuist het gezin in april 1943 naar het Van 't Hoffplein in het oosten van de stad. Begin 1949 betreft het gezin een woning in een van de 'witte huizen' in de slachthuisbuurt. Recht tegenover hun eerste huis aan de Vlaardingerdijk.

Deze fietskaart maakt deel uit van een reeks literaire wandelingen (F. Bordewijk, Ida Gerhardt, François HaverSchmidt en Gerard Reve) door Schiedam. Dat er dit keer voor een fietstocht is gekozen, heeft te maken met de lengte van de route. Aardige bijkomstigheid is dat Biesheuvels ouders elkaar leerden kennen bij de Rotterdamsche Fietsclub.

WERK van J.M.A. Biesheuvel:

- *Verzameld werk in drie delen* | Van Oorschot | Amsterdam 2008
- *Brief aan Vader* | Van Oorschot | Amsterdam 2015
- *Een Schiedamse jongen* | Scriptum | Schiedam 2019

COLOFON

Deze fietskaart is een uitgave van de Bibliotheek Schiedam en het Literair Gezelschap Schiedam ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag van J.M.A. Biesheuvel op 23 mei 2019.

TEKST: Hans Overheul, Jan Gordijn en Jan van Bergen en Henegouwen

FOTO'S: Chr. Breur, A.H.P. Last, K.L.M. Aerocarte N.V., Mastboom Vliegbedrijf, Hans Overheul, Spanjersberg Rotterdam.

VORMGEVING: Victor! grafisch ontwerp

MEER INFORMATIE

www.debibliotheekschiedam.nl

www.literairgezelschap.nl

De foto's in deze fietskaart zijn voor zover mogelijk opgenomen in overleg met de rechthebbenden; is dat niet gelukt, dan wordt de rechthebbende verzocht contact op te nemen met de uitgevers om alsnog in een regeling te voorzien.

de Bibliotheek
Schiedam

LITERAIR
GEZELSCHAP
SCHIEDAM